

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	43478
Nom	Investigació en didàctica de les arts visuals
Cicle	Màster
Crèdits ECTS	14.0
Curs acadèmic	2023 - 2024

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
2157 - M.U. en Investigació en Didàctiques Específiques 12-V.2	Facultat de Magisteri	1	Primer quadrimestre
3112 - Didàctiques Específiques	Escola de Doctorat	0	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
2157 - M.U. en Investigació en Didàctiques Específiques 12-V.2	5 - Investigació en didàctica de les arts visuals	Optativa
3112 - Didàctiques Específiques	1 - Complementos de Formació	Optativa

Coordinació

Nom	Departament
SILVESTRE VAÑO, RICARD	95 - Didàctica de l'Educació Física, Artística i Música

RESUM

L'assignatura formativa Investigació en didàctica de les arts visuals pretén donar a conèixer les darreres investigacions realitzades a l'àmbit de l'educació artística. S'han de tenir en compte metodologies, tècniques, estratègies i instruments que s'hi utilitzen i els mètodes de recuperació d'informació en bases de dades especialitzades. També pretén donar les orientacions necessàries per a iniciar petits treballs de recerca tutelats.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

No es requereixen coneixements previs específics.

COMPETÈNCIES

2157 - M.U. en Investigació en Didàctiques Específiques 12-V.2

- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seua capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seua àrea d'estudi.
- Que els estudiants siguen capaços d'integrar coneixements i afrontar la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Que els estudiants sàpiguen comunicar les conclusions (i els coneixements i les raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
- Dissenyar i validar instruments fiables per a la presa de dades en una investigació qualitativa o quantitativa en la pròpia didàctica específica.
- Presentar les pròpies investigacions de manera rigorosa i adequada al context o mitjà de comunicació de la presentació (publicació científica o divulgativa, congrés, curs ?de professors, etc.) respectant els criteris de qualitat i validesa.
- Dissenyar i desenvolupar una investigació, d'abast ajustat a les limitacions temporals de la formació, a fi de posar en joc de forma cohesionada i coherent, totes les competències investigadores desenvolupades en altres mòduls.
- Plantejar preguntes d'investigació pertinents sobre un tema d'investigació actual en una didàctica específica, amb criteris científics.
- Triar el marc metodològic més adequat per intentar contestar les preguntes d'investigació i dominar les tècniques metodològiques necessàries.
- Formular hipòtesis científiques confrontables a partir de les preguntes d'investigació inicials, en coherència amb els contextos teòric i metodològic triats.
- Utilitzar les referències bibliogràfiques adequades que siguen antecedents científics pertinents de la investigació plantejada.
- Posseir i comprendre coneixements que aportin una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i / o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.

- Dissenyar una investigació definint el problema i el seu camp científic, les preguntes de recerca, el marc teòric apropiat, les eines metodològiques necessàries, i explicitant les seues limitacions.
- Saber utilitzar algun programa informàtic per al tractament adequat de les dades obtingudes en una investigació.
- Integrar en la pròpia investigació els valors ètics i de responsabilitat associats amb les tasques d'investigació.
- Crear espais d'investigació i aprenentatge, posant una atenció especial en l'equitat, l'educació emocional i en valors, la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones, la formació ciutadana i el respecte dels drets humans que faciliten la vida en societat, la presa de decisions i la construcció d'un futur sostenible.
- Avaluar els problemes actuals d'investigació sobre l'ensenyança o l'aprenentatge en els camps del saber característics de la pròpia Didàctica Específica.
- Sintetitzar aspectes històrics, epistemològics i ontològics associats amb el sorgiment i l'evolució de la investigació en la pròpia Didàctica Específica.
- Avaluar la rellevància d'una investigació, la seua qualitat i projecció futura, amb criteris científics adequats a estàndards internacionals propis de l'especialitat cursada.
- Triar un marc teòric apropiat per a donar resposta de forma adequada a les preguntes d'investigació plantejades.
- Sintetitzar problemes d'investigació rellevants sobre aprenentatge o ensenyança en les disciplines pertanyents a la pròpia Didàctica Específica.
- Valorar la importància social de la investigació en la pròpia Didàctica Específica i la necessitat d'aplicar els resultats de la investigació per a millorar la qualitat de l'educació i fer-la arribar a tots els ciutadans.
- Buscar i sintetitzar informació sobre resultats d'investigació -en repertoris bibliogràfics, materials, virtuals, etc.- útils per a fonamentar un nou projecte d'investigació.
- Analitzar críticament, des de l'òptica de la investigació en la pròpia Didàctica Específica, l'exercici de la docència, de les bones pràctiques i de l'orientació utilitzant indicadors de qualitat.
- Desenvolupar i aplicar propostes docents innovadores en l'àmbit de l'especialització en cada didàctica específica.
- Comprendre i aplicar procediments especialitzats d'investigació en la pròpia Didàctica Específica.
- Analitzar els instruments i mètodes actuals emprats en la investigació didàctica per a elaborar unitats didàctiques d'innovació i investigació en l'aula.
- Identificar, analitzar i avaluar publicacions d'investigació nacionals o internacionals de la pròpia Didàctica Específica.
- Ser capaç de dissenyar i desenrotllar projectes d'investigació en contextos educatius d'aula relacionats amb la pròpia Didàctica Específica.

- Decidir, amb criteris objectius, que paradigma metodològic -quantitatiu, qualitatiu o mixt- s'ajusta millor als objectius d'una investigació pròpia.
- Aplicar els recursos metodològics necessaris per a desenvolupar una investigació d'acord amb els criteris de qualitat, validesa i fiabilitat actuals de la pròpia Didàctica Específica.
- Analitzar i avaluar de forma adequada els resultats parcials i finals de la pròpia investigació i contrastar, refutar o modificar les hipòtesis plantejades inicialment.
- Generar un informe científic en què s'exposen públicament els resultats del treball d'investigació desenrotllat davant de membres de la comunitat investigadora de la pròpia Didàctica Específica.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

A partir del coneixement i la utilització de teories i mètodes fonamentades en la recerca en didàctiques artístiques, els estudiants hauran de ser capaços d'aplicar els coneixements adquirits, resoldre els problemes que sorgisquen dels mateixos, enfrontar-se a la complexa tasca de reflexionar sobre les seues pròpies recerques, involucrar-se en tasques col·laboratives en possibles grups de treball i transferir els seus coneixements de manera autònoma.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Investigació en arts visuals

- Mètodes de investigació educativa basats en l'art.
- Aproximació a una investigació en educació estètica e implicacions en arts visuals.
- La creativitat como un àmbit de llibertats personals i socials.

2. Didàctica en arts visuals

- El currículum d'educació artística en el marc legal actual.
- Relació entre metodologies i avaluació en educació artística.
- Reflexions sobre els entorns acadèmics i formals en un context de xarxes socials.
- Àmbits para el aprenentatge de las arts visuals.

3. Rellevancia de les arts visuals

- Contemporaneïtat per a una cultura visual.
- Potencial educatiu de l'experiència estètica.
- Percepció recepció -pensament en les arts visuals

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	84,00	100
Elaboració de treballs en grup	30,00	0
Elaboració de treballs individuals	30,00	0
Estudi i treball autònom	166,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	40,00	0
TOTAL	350,00	

METODOLOGIA DOCENT

Es podran aplicar diverses metodologies d'ensenyament i de treball dels estudiants, dependent del tipus d'activitat a realitzar. Podrà emprar-se:

- Exposició magistral de continguts per els professors (generalment en las classes teòriques).
- Aprenentatge Basat en Projectes.
- Aprenentatge Basat en Problemes.
- Discussió entre estudiants sota l'observació del professor, amb o sin la intervenció d'aquets (generalment en seminaris).
- Treball tutelat o autònom, individual o en xicotets grups para la realització de projectes, elaboració de materials, recerques d'informació, etc. (generalment en el laboratori o com activitats no presencials)
- Temps d'estudi individual autònom o tutelat (generalment per elaborar treball o per preparar probes d'avaluació).
- Presentació dels treballs realitzats endavant dels professors i/o altres estudiants (generalment en los seminaris).
- Reunions individuals amb el professor tutor per fer un seguiment del progrés del estudiant (durant les hores de tutoria).

AVALUACIÓ

L'avaluació serà contínua. Els estudiants que facen un seguiment de l'activitat diària d'aula (activitats realitzades durant les sessions presencials no recuperables) així com de les activitats recuperables sol·licitades pel professorat, podran optar a l'avaluació contínua sempre que la seua assistència supere el 80% de les sessions.

En el cas de no portar un seguiment de les activitats diàries, l'estudiantat passarà a una modalitat d'avaluació final que implicarà el lliurament d'un treball individual i/o una prova escrita (se'ls mantindrà la nota de totes les activitats d'avaluació contínua recuperables i mantindran la nota d'aquelles no recuperables realitzades a l'aula).

L'avaluació es basarà en la valoració d'evidències d'aprenentatge, que es podran arreplegar per un o més dels següents mitjans:

- Seguiment sistemàtic del progrés dels estudiants tant en les classes teòriques i seminaris com en les tutories.
- Avaluació dels treballs encomanats.
- Valoració de la participació individual i de grup en les activitats realitzades durant les classes teòriques i els seminaris (presentacions dels propis treballs, participació en discussions, etc.).
- Realització de proves dissenyats per a valorar el grau de domini de les competències de l'assignatur pels estudiants.

Cada professor serà responsable de l'avaluació i qualificació de la part de l'assignatura que haja impartit. Per a açò es tindran en compte:

- Les activitats realitzades pels estudiants durant les sessions de classes presencials (amb un valor màxim del 40%).
- Els treballs no presencials encomanats durant el curs o altres procediments d'avaluació que el professor pugua determinar (amb un valor mínim del 60%).

Al començament del curs cada professor informará del procediment d'avaluació que aplicarà i de la distribució de percentatges que considerarà. La nota final de l'assignatura serà la mitjana aritmètica ponderada de les qualificacions dels diferents professors. Per a aprovar l'assignatura és necessari que les qualificacions de tots els professors siguen iguals o superiors a 3,5 punts sobre 10 i que la nota final de l'assignatura siga igual o superior a 5 punts sobre 10.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- Referència b1: Aguirre, I. (2005) Teorías y prácticas en educación artística. Ideas para una revisión pragmática de la experiencia estética. Barcelona: Octaedro.
- Referència b2: Bourdieu, P. & A. Darbel (2003) El amor al arte, Barcelona, Paidós.
- Referència b3: Buckingham, D. (2002) Crecer en la era de los medios electrónicos, Barcelona, Paidós.
- Referència b4: Tatarkiewicz, W (2002). Historia de seis ideas. Arte, belleza, forma, creatividad, mimesis, experiencia estética. Madrid: Tecnos.
- Referència b5: Marín, R. & Roldán, J. (2012). Metodologías artísticas de Investigación en educación. Málaga: Ediciones Aljibe.

Complementàries

- Referència c1: Alonso-Sanz, A. (2011). Propuesta a estudiantes de Magisterio. Estrategias de diseño de entornos colaborativos desde la Cultura Visual infantil. Arte, Individuo y Sociedad, 23(2), 121-134. Recuperado de <http://revistas.ucm.es/index.php/ARIS/issue/current> ISSN ELECTRÓNICO: 1988-2408. ISSN EN PAPEL: 1131-5598
- Referència c2: Alonso-Sanz, A. (2012). Finalidad formativa de las evaluaciones en educación artística. Un estudio de caso en la Universidad de Alicante. Activarte, 5(1), 40-54. BIBLID [2254-2108 (2011), 5; 40-54] ISSN: 2254-2108

- Referencia c3: Alonso-Sanz, A. (2013). A favor de la Investigación Plural en Educación Artística. Integrando diferentes enfoques metodológicos. *Arte, Individuo y Sociedad*, 25(1), 111-120.
Recuperado de <http://revistas.ucm.es/index.php/ARIS/issue/current> ISSN ELECTRÓNICO: 1988-2408. ISSN EN PAPEL: 1131-5598
- Referencia c4: Alonso-Sanz, A. (2013). Mafalda y los educadores de museos. Estrategias de creación didáctica a partir de la cultura visual infantil. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 5 (1), 1930.
Disponible en [http://www.ugr.es/~jett/pdf/vol5\(1\)_JETT.pdf](http://www.ugr.es/~jett/pdf/vol5(1)_JETT.pdf) ISSN: 1989-9572
- Referencia c5: Alonso-Sanz, A. (2013). Migraciones metodológicas en Educación Artística. En R. Huerta y R. de la Calle (Eds.), *Patrimonios migrantes* (107-113). Valencia: Publicacions de la Universitat de València. ISBN: 978-84-370-9011-5
http://puv.uv.es/product_info.php?products_id=24875&osCsid=bf5821768388e28f108347842b6bd694
- Referencia c6: Acha, J. (1992) *Introducción a la creatividad artística*, Mexico, Trillas
 - Referencia c7: Acaso, M. (2005). Didáctica de la sospecha. Qué considero interesante investigar en el campo de la Educación Artística a principios del siglo XXI. En R. Marín (Ed.), *Investigación en Educación Artística* (pp. 11-18). Granada: Editorial Universidad de Granada.
 - Referencia c8: Acaso, M. (2006). *Esto no son las Torres Gemelas. Cómo aprender a leer la televisión y otras imágenes*. Madrid. Los Libros de la Catarata
 - Referencia c9: Agra, María Jesús, Adriana Gewerc y Lourdes Montero (2003), *El portafolios como herramienta de análisis en experiencias de formación on-line y presenciales*, *Enseñanza*, 21, pp. 101-114
 - Referencia c10: Agra, María Jesús y Adriana Gewerc (2005), *La enseñanza y el aprendizaje como prácticas contemporáneas: una experiencia interdisciplinaria entre arte y nuevas tecnologías, Comunicación y Pedagogía: Nuevas tecnologías y recursos didácticos*, 203, pp. 30-35.
 - Referencia c11: Agra, M. J. (2005). El vuelo de la mariposa: la investigación artístico-narrativa como herramienta de formación. En R. Marín (Ed.), *Investigación en Educación Artística* (pp. 127-150). Granada: Editorial Universidad de.
 - Referencia c12: Agra, M. J. (2007a) *Geografías personales: un lugar donde detenerse*, Calaf, Fontal & Valle (coords.) *Museos de arte y educación. Construir patrimonios desde la diversidad*, Gijón, Trea, pp. 305-318.
 - Referencia c13: Agra, M. J. y J. M. Mesías (2008) *Descontextualizando o Contexto Urbano: unha Ollada Diferente sobre a Cidade*, en Pose, A. M. y X. Rodríguez (coords) *Actividades e recursos educativos dos Museos de Galicia*, Noia, ed. Toxosoutos, pp. 107-118.
 - Referencia c14: Alderoqui, S. (comp.) (2006) *Museos y escuelas: socios para educar*. Buenos Aires. Paidós.
 - Referencia c15: Allen, F. (2007) *Democracia, libertad y expresión: practicando las ideas de libertad y representación en la educación en salas Pràctiques dialògiques*. *Interseccions de la pedagogia crítica i la museologia crítica*, Palma, Es Baluard, pp. 184-193.
 - Referencia c16: Allen, F. (2009) *Border Crossing*, *International Journal of Art and Design Education*, 28 vol. 3 pp. 296-308
 - Referencia c17: Álvarez, M. (2009) *Cambiando el papel de la educación en los museos* *Actas del Congreso Internacional Los Museos en la Educación. La Formación de Educadores*, Madrid, Fundación Thyssen-Bornemisza, pp. 205-209
 - Referencia c18: Ambrós, A., R. Breu (2007) *Cinema i educació. El cinema a l'aula de primària i secundària*. Barcelona, Graó.
 - Referencia c19: Benjamin, W. (1983) *Lobra dart a l'època de la seva reproductibilitat tècnica*,

- Barcelona, Ed. 62.
- Referencia c20: Benjamin, W. (2005) Libro de los pasajes, Madrid, Akal.
- Referencia c21: Bourdieu, P. & A. Darbel (2003) El amor al arte, Barcelona, Paidós.
- Referencia c22: Bozal, V. (ed), Historia de las ideas estéticas y de las teorías artísticas contemporáneas, 2 vols., Visor, Madrid, 1996; ed. aumentada, 2000
- Referencia c23: Brea, J. L. (1991) Las auras frías: el culto a la obra de arte en la era postaurática. Barcelona, Anagrama
- Referencia c24: Briggs, A. & P. Burke (2002) De Gutenberg a Internet. Una historia social de los medios de comunicación, Madrid, Taurus
- Referencia c25: Buckingham, D. (2002) Crecer en la era de los medios electrónicos, Barcelona, Paidós
- Referencia c26: Calaf, Fontal y Valle (coords.) Museos de Arte y Educación. Construir patrimonios desde la diversidad, Gijón, Trea
- Referencia c27: Careri, F. (2002) Walkscapes. El andar como práctica estética, Barcelona, Gustavo Gili
- Referencia c28: Carr, W. y S. Kemmis (1988) Teoría crítica de la enseñanza, Barcelona, Martínez Roca
- Referencia c29: Chang, E. (2006) Interactive Experiences and Contextual Learning in Museums, en Studies in Art Education, vol. 47 (2), pp. 170-186
- Referencia c30: Coca, P. (2007) Iconosfera. Un viaje por la imagen, en Fernández & Del Río (eds) Estrategias críticas para una práctica educativa en el arte contemporáneo, Valladolid, Museo Patio Herreriano, pp. 87-105
- Referencia c31: Correa Gorospe, JM, Aberasturi Apraiz, E. (coord) (2013) (Re)pensar la innovación en la universidad desde la indagación. Revista digital: http://www.ehu.es/argitalpenak/images/stories/libros_gratuitos_en_pdf/Ciencias_Sociales/8526CorreaLR.pdf
- Referencia c32: Csikszentmihalyi, M. (1990) The Art of Seeing. An Interpretation of the Aesthetic Encounter, California, The J. Paul Getty Trust.
- Referencia c33: De Laiglesia y Gonzalez, JF, Rodriguez Caeiro, M, Fuentes Cid, S (Editores) (2008) Notas para la investigación artística. Publicaciones Universidad de Vigo. Versión digital: http://belasartes.uvigo.es/escultura/_documentos/_not_documentos/notasparaunainvestigacionartistica.pdf
- Referencia c34: Duncum, P. (2001) "Visual Culture: Developments, Definitions, and Directions for Art Education", en Studies in Art Education nº 42 (2) pp. 101-112
- Referencia c35: Duncum, P. (2007) Aesthetics, Popular Visual Culture, and Designer Capitalism, en International Journal of Art and Design Education, n. 26, vol 3, pp. 285-295.
- Referencia c36: Duncum, P. (2008) Holding Aesthetics and Ideology in Tension en Studies in Art Education, vol 49(2), pp. 122-135.
- Referencia c37: Duncum, P. (2009). Toward a Playful Pedagogy: Popular Culture and the Pleasures of Transgression. Studies in Art Education 50(3), 232-244.
- Referencia c38: Ebitz, D. (2008) Sufficient Foundation: Theory in the Practice of Art Museum Education, Visual Arts Research, vol. 34, n. 2 (67), pp. 14-24.
- Referencia c39: Efland, A. (2005) Infancia y cultura visual en Belver et alt. (eds.) Arte infantil y cultura visual, Madrid, Ediciones Eneida, pp. 51-82.
- Referencia c40: Eisner, E. (1995) Educar la visión artística. Barcelona, Paidós

- Referencia c41: Eisner, W. E. & Barone, T. (2006). Arts-Based Educational Research. En J. L. Green, G. Camilli y P. B. Elmore (Eds.), Handbook of complementary methods in education research (pp. 95-109). Mahwah, New Jersey: AERA.
- Referencia c42: Errázuriz, L. H. (2006) Sensibilidad estética. Un desafío pendiente en la educación chilena, Santiago de Chile, PUC
- Referencia c43: Falcao, M. et alt. (2009) The Process of Historic Evolution of organizational Fields: An Analysis of Museums and Theaters in Southern and Northeastern Brazil, en International Journal of Arts Management, vol. 11, n. 2, pp. 20-28
- Referencia c44: Falk, J. (2008) Viewing Art Museum Visitors Through the Lens of Identity, Visual Arts Research, vol. 34, n. 2 (67), pp. 25-34
- Referencia c45: Fontal, O. (2006) Las webs: complementos y extensiones de los museos, en Calaf, R. & O. Fontal (coords.) Miradas al patrimonio, Gijón, Trea, pp. 181-200
- Referencia c46: Gardner, H. (1994) Educación artística y desarrollo humano. Barcelona, Paidós
- Referencia c47: Genet, R. y Roldán, J. (2012). Habitar la ciudad a partir de la serie fotográfica y la foto-composición digital. En M. D. Callejón y M. I. Moreno (Eds.) Arte, educación y cultura. Aportaciones desde la periferia, (157, pp. 1-10). Jaén: Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados en Bellas Artes de Andalucía
- Referencia c48: Giroux, H. (1990) Los profesores como intelectuales. Hacia una pedagogía crítica del aprendizaje. Barcelona, Paidós
- Referencia c49: Goodson, I., ed. (2004) Historias de vida del profesorado, Barcelona, Octaedro
- Referencia c50: Ground, I. (2008) ¿Arte o chorrada?, Valencia, PUV
- Referencia c51: Gros, B. (coord.) (2004) Pantallas, juegos y educación. La alfabetización digital en la escuela, Bilbao, Desclée de Brower
- Referencia c52: Gros, B. (2008) Aprendizajes, conexiones y artefactos. La producción colaborativa del conocimiento, Barcelona, Gedisa
- Referencia c53: Hernández, F. (2000) Educación y cultura visual, Barcelona, Octaedro
- Referencia c54: Hernández, F. (2006) Campos, temas y metodologías para la investigación relacionada con las artes, en Gómez, Hernández y Pérez, Bases para un debate sobre investigación artística, Madrid, MEC
- Referencia c55: Hernández, F. (2005). La investigación sobre cultura visual: una propuesta para repensar la educación de las artes visuales. En R. Marín (Ed.), Investigación en Educación Artística (pp. 87-98). Granada: Editorial Universidad de Granada
- Referencia c56: Hernández, F. (2008). La investigación basada en las artes. Propuestas para repensar la investigación en educación. Educatio Siglo XXI, 26, 85-118
- Referencia c57: Hernández, F. (2010). Educación y cultura visual. Barcelona: Ediciones Octaedro. (Ed. Orig. 1997)
- Referencia c58: Hernández, Fernando (2010), La evaluación en la Educación Artística, en Fernando Hernández (ed.), Educación y cultura visual, Barcelona, Ediciones Octaedro, (Ed. Orig. 1997), pp. 183-221
- Referencia c59: Hernández.F (coord.)(2011) Aprender desde la indagación en la univers
<http://www.google.es/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCIQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.WGKbB0gWavYDYDQ&usg=AFQjCNFbzdekIfN6ZILYVjETEzAeoa9adg>
- Referencia c60: Hernández.F,Rifá,M(coord.)(2011) Investigación autobiográfica y cambio social. Octaedro,Barce
- Referencia c61: Hernández.F, Fendler,R. (coord.)(2013) Critical reflections on the intersection between art a

Digital: <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/45264>

Referencia c62: Hooper-Greenhill, E. (1991) Museum and Gallery Education, Leicester, Leicester University Press

Referencia c63: Hooper-Greenhill, E. (1998) Los museos y sus visitantes, Gijón, Trea

Referencia c64: Hooper-Greenhill, E. (2000) Museums and the Interpretation of Visual Culture. London, Routledge

Referencia c65: Hubbard, O. (2008) The Act of Looking: Wolfgang Iser's Literary Theory and Meaning Making in vol.2, pp. 168-180

Referencia c66: Huerta, R. (1995) Art i Educació, PUV, València

Referencia c67: Huerta, R. (2010). Maestros y museos: educar desde la invisibilidad. Valencia: Servei de publicacions

- Referencia c68: Huerta, R. (2012). Mujeres y maestras. Graó. ISBN 9788499804224

Referencia c69: Huerta, R. (2010) ¿Qué esperan los museos de los maestros? en Revista In-Visibilidades, nº 0.

Referencia c70: Huerta, R. (2012) Mujeres maestras. Identidades docentes en Iberoamérica.. Barcelona. Graó

Referencia c71: Huerta, R. y R. De la Calle (eds.) (2005) La Mirada Inquieta. Educación artística y museos. Valencia, PUV

Referencia c72: Huerta, R. y R. De la Calle (eds.) (2013) Patrimonios migrantes. Valencia, PUV

Referencia c73: Huerta, R., R. de la Calle, & M. Ribera (2007) Preparing Art Education Specialists for Museums, 9th International Conference on Arts and Cultural Management (AIMAC)

Referencia c74: Jenkins, H. (2009) Fans, bloggers y videojuegos: la cultura de la colaboración, Barcelona, Paidós

Referencia c75: Jesualdo (1950) La expresión creadora del niño, Buenos Aires, Poseidón

Referencia c76: Juanola, R. (1995) Educar para salvaguardar. en Surroca, J. (coord.) Museo y Escuela, Girona, Universitat de Girona

Referencia c77: Lynch, K. (1998) La imagen de la ciudad, Gustavo Gili, Barcelona

Referencia c78: Marín R., J. Roldán (2008) Imágenes de las miradas en el museo. Un fotoensayo descriptivo e interpretativo a partir de Honoré Daumier, Huerta & De la Calle Espacios estimulantes. Investigar en educación y en museos, València, PUV, pp.97-110

- Referencia c79: Marín, R. (2005). La Investigación Educativa Basada en las Artes Visuales o Arteinvestigación educativa. En R. Marín (Ed.), Investigación en Educación Artística (pp. 223-274). Granada: Editorial Universidad de

Referencia c80: Marín, R. y Roldán, J. (2008). Imágenes de las miradas en el museo. Un fotoensayo descriptivo- interpretativo a partir de H. Daumier. En R. de la Calle y R. Huerta (Eds.), Mentres Sensibles. Investigar en Educación y Museos. (pp. 97-108). València: Publicacions de la Universitat de

Referencia c81: Marín, R. y Roldán, J. (2009). Proyecciones, tatuajes y otras intervenciones en las obras del museo (Un fotoensayo a partir de T. Struth). Arte, Individuo y Sociedad, 21, 99-106

Referencia c82: Marín, R. y Roldán, J. (2010). Photo essays and photographs in visual arts-based educational research. International Journal of Education through Art, 6 (1), 7-23

Referencia c83: Marín Viadel, R.(2011) Las investigaciones en educación artística y las metodologías artísticas de investigación en educación: temas, tendencias y miradas. Educação, vol. 34, núm. 3, septiembre-diciembre, pp. 271-285

Referencia c84: Martínez, O. (2002) Tres elements d'alquímia: Pedagogia, Ciutat i Museu en Revista Catalana de Pedagogia, vol. 1, pp. 267-292

Referencia c85: Marchán Fiz, S.(1987) La estética en la cultura moderna, Alianza, Madrid

Referencia c86: Matthews, J. (2002) El arte de la infancia y la adolescencia. Barcelona, Paidós

- Referencia c87: McCarthy, C. (2008) Todos los hermosos caballos, Buenos Aires, DeBolsillo
- Referencia c88: McKernan, J. (1999) Investigación acción y currículum, Madrid, Morata
- Referencia c89: Mandoki, K. (2008) Estética cotidiana y juegos de la cultura: Prosaica I, México, Siglo XXI
- Referencia c90: Mirzoeff, N. (2003) Una introducción a la Cultura Visual, Barcelona, Octaedro
- Referencia c91: Pastor, M. (2004) Pedagogía museística. Nuevas perspectivas y tendencias actuales. Barcelona, Ariel
- Referencia c92: Pérez, G. y Roldán, J. (2012). La identidad visual del docente universitario: Un ensayo visual a partir de David Hockney. En M. D. Callejón y M. I. Moreno (Eds.) Arte, educación y cultura. Aportaciones desde la periferia, (178, pp. 1-10). Jaén: Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados en Bellas Artes de Andalucía
- Referencia c93: Pinola-Gaudiello, S: y Roldán, J. (2012). Imagen vs. Texto: la fotografía documental en las investigaciones de educación artística. En M. D. Callejón y M. I. Moreno (Eds.) Arte, educación y cultura. Aportaciones desde la periferia, (185, pp. 1-9). Jaén: Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados en Bellas Artes de Andalucía
- Referencia c94: Ramírez, J. A. (1981) Medios de masas e historia del arte, Madrid, Cátedra
- Referencia c95: Romano, M. (2008) La città come opera d'arte. Turín, Giulio Einaudi Editore
- Referencia c96: Sanmartí, Neus (2008), Diez ideas clave. Evaluar para aprender, Barcelona, Graó. (Ed. Orig. 2007)
- Referencia c97: Santacana, J. y N. Serrat (coords.) Museografía Didáctica, Barcelona, Ariel, pp. 103-206
- Referencia c98: Schwartz, A. (2005) Second City: Ed Ruscha and the Reception of Los Angeles Pop, en October n. 111, pp. 23-43
- Referencia c99: Scott, S. & K. Wetterlund (2008) The Social Life of Technology for Museum Visitors, en Visual Arts Research, vol. 34, n. 2 (67), pp.85-94
- Referencia c100: Sekules, V. (2003) The museum and the teacher, en Sekules & Xanthoudaki The teacher, the school and the museum, Socrates Programme of EU University of East Anglia
- Referencia c101: Serrat, N. (2005) Acciones Didácticas y de difusión en museos y centros de interpretación
- Referencia c102: Silvestre, R. (2013) Precedentes de la poéticas de la globalización desde el contexto valenciano. Universitat de València
- Referencia c103: Silvestre, R. (2010) Arte Contemporáneo y público. ¿Una relación imposible? Universtat de València
- Referencia c104: Silvestre, R. (2011) La imagen mundializada. ¿Una iconicidad global? Universitat de València
- Referencia c105: Trigo, C. (2008) Os Talleres do Centro Galego de Arte Contemporánea (CGAC). Diferentes Formulaci3ns para Traballar coa Arte Contemporánea, en Pose, A. M. y X. Rodríguez (coords) Actividades e recursos educativos dos Museos de Galicia, Noia, ed. Toxosoutos, pp. 91-92
- Referencia c106: Verwoert, J.; Sadr Haghighian, N.; Echevarria, G.; García, D.; Lesage, D.; Brown, T. (2011) En torno a la Investigación artística. Pensar y enseñar arte: entre la práctica y la especulación teórica. Universitat Autònoma de Barcelona
- Referencia c107: Walker, J. A. & S. Chaplin (2002): Una introducción a la cultura visual, Barcelona, Octaedro
- Referencia c108: Wexler, A. (2007) Museum Culture and the Inequities of Display and Representation,

Visual Arts Research, vol 33, nº 1, pp. 25-33

Referencia c109: Xanthoudaki, M. (2003) Museums, Galleries and Art Education in Primary Schools. en Researching Visual Arts Education in Museums and Galleries, M. Xanthoudaki, L. Tickle and V. Sekules, Boston, Kluver Academic Publishers, pp. 105-116

Bases de datos

- ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX
- FRANCIS
- ISI Web of Knowledge
- ISOC-CINDOC (CSIC)
- DICE (CSIC)
- ERIC (Educational Resources Information Center)
- PROQUEST INFORMATION AND LEARNING (University Microfilms International)
- CSIC-CINDOC (CSIC)
- DOAJ (Directory of Open Access Journals)
- RILM (Repertoire International de Literature Musicale)
- SCOPUS
- TESEO (Tesis en España)
- Revistas de referencia
 - EARI. EDUCACION ARTISTICA REVISTA DE INVESTIGACION
 - ARTE, INDIVIDUO Y SOCIEDAD
 - ARTETERAPIA. PAPELES DE ARTETERAPIA Y EDUCACION ARTISTICA PARA LA INCLUSION SOCIAL
 - PULSO
 - ACTIVARTE
 - ARTSEDUCA
 - INVISIBILIDADES
 - IMAGINAR
 - RIE OEI
 - CUADERNOS DE PEDAGOGIA
 - @TIC REVISTA D'INNOVACIÒ EDUCATIVA
 - INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION THROUGH ART
 - STUDIES IN ART EDUCATION
 - ART JOURNAL
 - VISUAL STUDIES
 - ART EDUCATION
 - REVISTA INTERUNIVERSITARIA DE FORMACIÒN DEL PROFESORADO
 - INTERNATIONAL JOURNAL OF ART & DESIGN EDUCATION
 - EDUCATIONAL RESEARCHER
 - ENCOUNTERS ON EDUCATION
 - REVISTA IBEROAMERICANA DE EDUCACIÒN
 - CANADIAN JOURNAL OF EDUCATION
 - JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH

- INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND THE ARTS
- STUDIES IN ART EDUCATION
- CANADIAN REVIEW OF ART EDUCATION
- CURRICULUM INQUIRY

